

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ: ВИКЛИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

Чернівці
13-14 червня 2025

УДК 342(477)(082)

М 34

Редакційна колегія:

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, професор Вільнюського університету (голова);

Слінько Тетяна Миколаївна, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Бзова Лаура Георгіївна, доктор філософії, доцент, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Конституційні засади належної правової процедури: виклики євроінтеграції: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (13-14 червня 2025р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2025. с. 300

До збірника увійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Конституційні засади належної правової процедури: виклики євроінтеграції» (Чернівці, 13-14 червня жовтня 2025 р.)

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалів, що були подані у рукописах.

ЗМІСТ

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ

Albanesi Enrico. Should the Constitutional Court of Ukraine be Designated among the Highest Courts Allowed to Request Advisory Opinions of the European Court of Human Rights (under Protocol No. 16 to the ECHR)?.....	8
Fernando de Brito Alves. What to expect from a post-war Constitution?.....	14
George Papuashvili. Constitutional Review of Procedural Rights in the Age of European Integration.....	18
Берченко Г.В. Процедурні аспекти надання Конституційним Судом України висновку щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України.....	24
Бесчастний В.М. Доктрина належної правової процедури як універсальний інструмент захисту прав людини.....	29
Bzova L. Interpretarea dreptului la un proces echitabil în practica judiciară a Curții Constituționale a României.....	36
Вайнагій М. Належна правова процедура у переговорному процесі.....	41
Воронов М.М. Європейська громадянська ініціатива: конституційно-правовий аналіз належної процедури.....	46
Гаргат-Українчук О.М., Юрчишин Н.Г. Теоретичні аспекти належної правової процедури.....	52
Жосану Д.А. Синтез нормативних актів Республіки Молдова, що забезпечують конституційне право на відпочинок педагогічних працівників шляхом встановлення скороченої тривалості робочого часу.....	56
Жосану І.Н. Реалізація конституційного права на судовий захист через наказне провадження в законодавстві Республіки Молдова.....	63
Ivanova R. Constitutional limits of soft law: the influence of international financial standards on due process in Ukraine.....	68

Ковбас І.В. Належна правова процедура як ключова гарантія захисту прав людини.....	71
Колпаков В.К. Конституційність деліберативного врядування.....	76
Кондрат'єва ЛА. Представництво особи в адміністративному судочинстві..	82
Крайній П.І. Критерій розумності в адміністративному праві: аналіз рішення Верховного Суду Ізраїлю щодо оскарження поправки № 3 до «Основного Закону: судова влада» («Поправка про розумність»).....	87
Кузьмишин В.М. Процесуальні гарантії в адміністративному судочинстві України крізь призму верховенства права та викликів євроінтеграції.....	92
Максимюк О.Д., Настасійчук О. В. Оцінки і принципи в юридичній методології К. Ларенца і теорії юридичного дискурсу Р. Алексі.....	98
Marcenko A. Schimbarea standardelor în procedura penală: o privire asupra evenimentelor istorice din practica Curții Europene a drepturilor omului.....	102
Мельниченко В.С. Сучасний конституціоналізм в умовах європеїзації вітчизняного права	107
Миронова Г. Конституційне право на альтернативну (невійськову) службу в умовах оборонної війни.....	109
Остафійчук Л.А. Перспективи судових розглядів типових справ за допомогою технологій штучного інтелекту.....	115
Паскар А.Л. Електронне судочинство як елемент належної правової процедури: перспективи впровадження в адміністративному процесі України.....	119
Петришин О.В. Право на справедливий суд – одне з ключових прав людини.....	123
Піцик Х. Поняття розвідки з відкритих джерел (osint) та її різновиди у сучасному світі.....	129
Савчин М.В. Due process та конституційна юстиція.....	132
Sadovei N. Dreptul la ocrotirea sănătății, dreptul la sănătate și prezumția efectului advers în legislația medicală a Republicii Moldova	138

Слінько Т.М. Гарантії свободи слова в юрисдикції Верховного Суду Бразилії (Supremo Tribunal Federal, STF).....	144
Смокович М.І. Належна правова процедура в адміністративному судочинстві: конституційні гарантії та виклики європейської інтеграції.....	149
Солодан К.В., Мойсей Г.Г. Штучний інтелект як інструмент підвищення ефективності судової системи.....	156
Татулич І.Ю. Правова природа інституту визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.....	161
Терлецький Д. Конституціоналізм і належна правова процедура.....	169
Харченко Т.М. Гендерна рівність як складова принципу верховенства права: конституційні орієнтири України в умовах євроінтеграції.....	174
Шевчук М.І. Відкриття матеріалів досудового розслідування стороні захисту – не нова проблема: аналіз практики ККС ВС та ЄСПЛ.....	178
Шевчук С.В. Належна правова процедура та процесуальні основи конституційного права.....	184
Șcerbaniuc O. Procesul echitabil ca principiu principal al dreptului constituțional.....	187

Трибуна Молодого Вченого

Bakun V.I. Constituționalism, democrație și statul de drept: o discuție filozofică despre statul democratic de drept.....	194
Бідонько Х. Належні правові процедури функціонування парламентських слідчих комісій — стандарти європейських парламентів та досвід України...	197
Бурдейний Ю.І. Належна судова процедура як гарантія довіри до судової влади: відмітні риси в американській та англійській доктринах.....	202
Ватаманюк А. Американська модель конституційного судового діалогу як стандарт належної правової процедури.....	206

Гермак К.О. Висновки КРЄС як стандарти належного дисциплінарного провадження стосовно судді.....	210
Гончар О. Правовий статус Дорадчої групи експертів з оцінювання кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України.....	215
Климкович І.Д. Належний електроний доказ як стандарт справедливого судочинства.....	220
Саліхов О. Конституційно-правові засади процедури медіації у публічному управлінні.....	224
Snigur M. Principiul securității juridice în dreptul procesual al Uneunii Europene.....	227
Тарасюк А.Ю. Проблеми правозастосування авторського права в медичній візуалізації.....	231
Трубчанінов К.С. Трансформативний вплив європеїзації національної правової системи України на сучасний стан української національної ідентичності: значення належної правової процедури.....	235
Цимбалюк А.І. Правове регулювання криптовалют в Україні: аналіз «матриці оподаткування» нкцпфр та міжнародний контекст.....	241
Шевчук В.А. Роль Конституційного Суду в забезпеченні верховенства права та запобіганні виборчим спорам: досвід зарубіжних країн.....	245

СТУДЕНТИ

Vlasiuk E. Criteriile lui ENGEL ca standard al procesului echitabil în procedurile penale: o analiză a jurisprudenței.....	251
Danâliuc O. Cerința de motivare a unei hotărâri judecătorești ca element al procesului echitabil în procedurile administrative.....	254
Dogolici I. Ancheta preliminară a infracțiunilor săvârșite pe internet: povestiri și provocări.....	259

Дудка І. Використання доказів, отриманих із порушенням прав підозрюваного: як національні суди витримують стандарти ЄСПЛ.....	262
Зіберов І. Проблемні питання звернення до суду в інтересах держави замість суб'єкта владних повноважень.....	266
Капелько П. Примат права ЄС над національними конституціями: сучасні виклики та судова практика.....	270
Kozma I. Comparative dimensions of democratic constitutionalism: institutional, economic and socio-political models in modern public law systems.....	275
Кондратьєв В. Зловживання процесуальними правами як одна з причин надмірної тривалості господарського процесу (на прикладі справ про банкрутство).....	280
Mamcin M. Rotaru împotriva româniei: cerințe de fond și de procedură pentru o cale de atac eficientă.....	284
Нікітіна Д. Право на справедливий суд у добу алгоритмів: нові виклики для конституційної демократії.....	287
Оксентій В. Гарантії права на захист в українському кримінальному процесі: європейські стандарти та національна практика.....	292
Чопик А. Європейські стандарти доступу до адвоката в кримінальному провадженні та європейському ордері на арешт.....	297

Паскар Ауріка Лазорівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри процесуального права

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

(м. Чернівці, Україна)

ЕЛЕКТРОННЕ СУДОЧИНСТВО ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Категорія «правова (справедлива) процедура (fair procedure -англ.) розглядається як невід’ємна частина законності та верховенства права, що встановлює юридичні вимоги щодо правильності та обґрунтованості прийняття рішень будь-яким органом публічної влади [1, п. 55]. В аспекті судочинства та діяльності органів судової влади належна правова процедура є гарантією справедливого судового розгляду і становить один з ключових конституційних принципів. Кожна людина має можливість і гарантоване право звертатися до суду для оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [2, ст. 55]. Дане право є ключовим елементом належної правової процедури, яка, у свою чергу, входить до змісту принципу верховенства права. Воно означає, що будь-яке втручання органів влади у права і свободи особи повинно бути не лише правомірним, але й здійсненим із дотриманням чітко визначених процедурних гарантій: доступу до суду, змагальності сторін, прозорості процесу та обґрунтованості судового рішення тощо.

Ефективний захист прав, свобод та інтересів громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб від протиправних дій або бездіяльності органів влади забезпечується шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин.

Положення адміністративного процесуального законодавства встановлюють, що саме це і є головним завданням адміністративного судочинства [3, ст. 2]. Дане завдання прямо реалізує вимоги належної правової процедури оскільки, такий підхід гарантує не лише формальний доступ до правосуддя, а й реальну можливість особи захистити свої права в умовах процедурної рівності з державою як стороною спору.

Сучасні правові та соціальні реалії вказують на те, що традиційна система адміністративного судочинства має низку обмежень, зокрема, труднощі з фізичним доступом до суду, витрати часу і коштів, а також низький рівень цифрової грамотності у певних категорій населення. У цьому контексті впровадження електронного судочинства виступає як важливий інструмент забезпечення конституційного права на доступ до правосуддя та реалізацію принципів належної правової процедури.

Електронне судочинство (e-justice) — це комплекс заходів, що забезпечують проведення судових проваджень із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. До них належать електронний обмін документами між учасниками судового процесу та судом, звернення до суду в електронній формі, проведення судових засідань у режимі відеоконференції, забезпечення доступу до тексту судових рішень тощо. В Україні системи електронного судочинства розвиваються в межах Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС), зокрема за допомогою модуля «Електронний суд». Згідно законодавчих положень «Електронний суд» є ЄСІТС, що забезпечує електронний документообіг між учасниками судового процесу, судами та Вищою радою правосуддя, а також надає можливість отримання інформації щодо стану та результатів розгляду відповідних матеріалів [4, п. 24].

З точки зору належної правової процедури, електронне судочинство відіграє важливу роль у забезпеченні ключових принципів справедливого та ефективного правосуддя. Насамперед, воно сприяє підвищенню доступності

судових послуг. Серед основних переваг електронного судочинства зазначаються: підвищення швидкості та ефективності розгляду справ завдяки електронному документообігу; економію часу і коштів через можливість подачі документів онлайн без необхідності особистого відвідування суду; зручність для учасників процесу, зокрема участь у засіданнях дистанційно; доступність для осіб з інвалідністю; прозорість судового процесу через відкритість інформації; а також екологічність завдяки зменшенню використання паперових носіїв [5, 210]. З огляду на це, електронне судочинство є не лише технологічним нововведенням, а й реальним механізмом удосконалення адміністративного правосуддя в контексті принципів належної правової процедури.

Попри явні переваги та досягнення у цифровізації, судова система досі має низку недоліків. Електронні сервіси не повністю впроваджені та функціонують належним чином в усіх судах; спостерігаються технічні проблеми з ідентифікацією та доступу користувачів; велика кількість осіб має обмежений доступ до інтернету або низьку цифрову грамотність; не всі судді й працівники судів достатньо підготовлені для роботи з новими технологіями тощо. Однак, не можливо не відмітити, що реалії пандемії COVID-19 та широкомасштабне вторгнення, значно пришвидшили цифровізацію судових процесів, у тому числі й адміністративного судочинства. Відмічається, що у зв'язку з повномасштабною війною, розв'язаною Російською Федерацією проти України, особливої актуальності набуло електронне судочинство [6, 231]. Воєнні дії значно ускладнили доступ до правосуддя традиційним шляхом, тому електронне судочинство стало важливим інструментом для безперебійної роботи судової системи. Воно дозволяє брати участь у засіданнях дистанційно, залишаючись у безпеці, економить час і кошти, а також розширює можливості доступу до суду для вразливих категорій населення. Цифрові технології забезпечують ефективність і доступність правосуддя навіть в умовах війни.

Кодекс адміністративного судочинства України передбачає, що в судах впроваджено ЄСІТС, яка відіграє важливу роль у цифровій трансформації судочинства. Вона забезпечує централізований облік і обробку процесуальних документів, а також організовує комунікацію між усіма учасниками судового процесу в електронному форматі. Усі позови, заяви, скарги та інші процесуальні документи, направлені суду, обов'язково реєструються в системі в день їхнього надходження. Розподіл справ між суддями також відбувається автоматично, за допомогою спеціального механізму, вбудованого в ЄСІТС, що забезпечує прозорість і неупередженість цього процесу. Система дозволяє обмінюватися документами в електронному вигляді як між судами, так і між судом та учасниками процесу. Крім того, вона підтримує проведення судових засідань у форматі відеоконференції, що особливо важливо для віддалених учасників. Для кожного користувача передбачено електронний кабінет — персональний інтерфейс, через який можна переглядати матеріали справ, надсилати документи, отримувати повідомлення від суду тощо. Доступ до кабінету здійснюється після проходження електронної ідентифікації за допомогою кваліфікованого електронного підпису або інших засобів, що дозволяють точно встановити особу [3, ст. 18]. Таким чином, ЄСІТС створює зручні умови для розгляду судових справ в електронному форматі. Завдяки їй можна обійтися без паперових документів і не завжди потрібно приходити до суду особисто.

Отже, електронне судочинство є не лише технічним нововведенням, а й ключовим елементом реалізації конституційного права на доступ до справедливого судового розгляду. У адміністративному процесі воно відкриває нові можливості для підвищення ефективності судочинства, забезпечення прозорості та доступності правосуддя для всіх верств населення. Водночас, для повноцінного впровадження необхідно подолати існуючі технічні, правові та соціальні бар'єри, орієнтуючись на європейські стандарти і практики.

Список використаних джерел:

1. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25 липня 2019 року у справі № 826/13000/18. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83331117>
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Положення про підсистему «Електронний суд» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи затверджено рішенням Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року № 1844/0/15-21. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>
5. Сковчиляс-Павлів, О.В. Сучасний стан електронного судочинства в Україні. Київський часопис права. № 1. 2024. С. 207-212.
6. Герич А.Й. Доступ до адміністративного правосуддя під час війни. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». № 12. 2022 р. С. 227-232.

Петришин Олександр Віталійович

доктор юридичних наук, професор,

академік Національної академії правових наук України,

виконувач обов'язків Голови Конституційного Суду України

(м. Київ, Україна)

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД – ОДНЕ

З КЛЮЧОВИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Колишній британський лорд-суддя та один із найбільш авторитетних фахівців у царині верховенства права Том Бінгем називає право на справедливий судовий розгляд „засадничим та абсолютним правом“,